XLI. évf. Cluj-Kolozsvár, 1931 március. 3 sz.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapitotta: Dr. BOROS GYÖRGY.

Street J. Kristof

Egyházunkat pótolhatatlan veszteség érte. A Főtanács tiszteletbeli tagja, az erdélyi unitárius ügynek Angliában évtizedeken át legkitartóbb és lelkes támogatója, Street J. Kristof, egészen váratlanul, mondhatni munka közben, elhunyt február 14-én Londonban és eltemették ugyanott február 16-án.

Street (olv. Sztrít) rendkivüli munkás férfi volt. Ahol megjelent, ott azonnal érezhető volt lelkének és akaratának önzetlen s egyben ellenállhatatlan ereje. Püspökünkkel együtt végezte a londoni unitárius teológiai akadémiát (Manchester New College) 1879-ben. Ott vert gyökeret az a barátság, amely azóta soha meg nem szakadt s még folyó évben is egy értékes szép levelében nyert — most már utolsó — megnyilatkozást. 51 esztendő levélváltása a két egyház multjára sok becses adatot tartalmaz.

Street szivvel-lélekkel és egész valójában igaz és igazi unitárius pap volt. Jézusnak nemcsak tanitásait, hanem egész lényét szeme előtt tartotta. A puritán életüek mintája volt s azzal hatott és hóditott hosszu, szép pályáján, ugyis, mint pap, ugyis, mint az angol unitáriusok két legfőbb szervezetének több éven át elnöke és vezérszelleme. Már 1879-ben pappá választották Lancashire egyik városában (Padiham). Az alig 24 éves ifju az erősen kemény nyaku emberek között hóditólag lépett fel és négy évi szolgálattal megalapozta hirnevét hosszu életére. Három évig Skóciában volt misszióí lelkész. Nehéz feladat állott előtte, mert abban a kis, de erős kálvinista országban jórészt ismeretlen volt az unitárius evangélium. Street nem fáradott hiába. Jutalma az volt, hogy egy nagy angol gyülekezet (Croydon) hivta meg papjának, mert ujraszervezésre és fellenditésre volt szüksége. Siker koronázta hat évi munkáját és egy még fontosabb gyülekezet szószéke Manchester városban. Innen

Unitarian school for the ministry
Berkeley
America California

Anglia egyik legrégibb templomába (Bolton) vitték, de ott már társgyülekezetet is kellett szolgálnia. Majd 1903-ban a hires Scheffield város tekintélyes és gazdag gyülekezete (Upper Chapel) kivánta papjának. Itt volt 1920-ig, midőn visszavonult és e gyülekezet megválasztotta *tiszteletbeli lelkipásztorának.*

Erről a nagyterjedelmü munkásságról az *Inquirer* igy ir: Először és utoljára, vagyis amig valamely gyülekezet élén állott, soha sem lankadt sem szószéki, sem vasárnapi iskolai, sem belmissziói munkájában. Emellett akár a város, akár a megye, akár a nagy unitárius egyház vette igénybe szolgálatait, a gyülekezete soha sem szenvedett semmi hiányt. Szószéki beszédeit legnagyobb gonddal készitette és szónoki hévvel, de amellett erős meggyőződéssel tárta hallgatói elébe. Egyik hallgatója szerint beszédeit magasrendü előkelőség jellemezte.

A szószéktől visszavonulása csak látszólagos volt, mert mindig szolgálatban állott. Északtól délig szünetlenül Pálapostolkodott. Nemcsak ünnepélyes alkalmakra hivták vezérszónoknak, hanem az üresedésben levő gyülekezeteknek is vándorpapja volt.

Elismerésben is bőven volt része az unitáriusság részéről. Angliában az unitáriusság két nagy testületben volt szerveződve. Egyik a jól ismert nevü *Britt és Külföldi Unitárius Társulat.* Másik a *Nemzeti Konferencia.* Egyik, az utóbbi, a reformot kivánó világiak kezében volt. Street nem tartotta szerencsés dolognak a két táborban megoszlást. Mégis az a feltünő dolog történt, hogy a Nemzeti Konferencia 1923-ban őt, a papi embert választotta elnökévé, holott ez eltért a rendes gyakorlattól. 1923—1926-ig ült az elnöki székben s ez alatt előkészitette az egyesülés nagy reformját. 1925-ban a Britt és Külföldi Társulat választotta elnökévé s 1928-ban már készen volt az egyesülés hatalmas terve, sőt a megvalósulás is. Ezt tartják Street legnagyobb sikerének. Ehhez az is hozzájárult, hogy az uj társulat: General Assembly-ben egyesült unitáriusok egyházi adójukat vagyis a tagdijakat azonnal fölemelték kétszeresre vagy háromszorosra.

Püspökünk, mint egyházunk képviselője jelen volt ezen a rendkivül nevezetes gyülésen és terjedelmes jelentésben számolt be angol testvéreink lelkes egyesüléséről.

Most a nekrolog irója azzal tünteti ki Street emlékét, hogy nélküle nem sikerült volna az egyesülés és azzal, hogy az angol unitáriusok nyugdijintézetének megalapozása és hatalmas tőkére emelése egyenesen a Street érdeme.

Főtanácsunk csak távolról érezhette hatását, de nagy hatása megnyilvánult olyan téreken, ahol csak az ilyen agilis szellemü és nagynevü angol előtt nyiltak meg az erőforrás ajtai.

●●●

TŰZHELY MELLETT

Nincsen itt.

Golgota tetején gazdátlan a kereszt,
A sziklasir sötét, üres szemet mereszt.
Az örök elfuttak, a pecsét feltörve,
Kit halálra szántak, de hogy van legyőzve!
Kereszt, sir lakóját hiába keresik,
Csak egy a feleletet „Feltámadt, nincsen itt!?

Támadás öröme könnyet csókol, törül,
Zengő kacagások itt, ott, köröskörül,
A szivek tapsolnak, lelkek szárnyat kapnak,
Milyen melege van ennek a nagy napnak...
Jéghegyek olvadnak s a puszta mezőnek,
Drága, illatozó virágai nőnek.

A félés, remegés, a bánat, a halál
Elmulik — életre, diadalra talál.
Győzelmi hozsánnák zengik a világnak,
Hogy akik igazak és Istent imádnak,
Azoknak a nevét az egekbe irják,
Azokat a halálkarok le nem birják.

Hogy akik szeretnek világszeretettel
És e szeretetet megmutatják tettel,
Hogy akiket sátán, gonosz le nem vertek
Bár földre buktattak golgota-keresztek,
Azok a Krisztussal ujra talpra állnak
S a csillagos égbe bejárót találnak.

Legyünk hát igazak, szeretetteljesek,
Tetteinkben Isten s jóság vezessenek...
Halálfornyok dülnek s mi épen maradunk,
Diadalmat nem vesz az elmulás rajtunk.
Mellénk áll a Krisztus, megfogja a kezünk
És az örökélet vizein evezünk.

Nekünk hát vele kell megfutni az utat,
Mit testvérszeretet jelöl ki s megmutat,
Ha ez uton járunk, világ összedőlhet,
De a halál bárdja soha meg nem ölhet...
Hollétünk a sirban hiába keresik,
Csak egy feleletet lesz: „Nem halt meg, nincsen itt!"

Vári Domokos

Alapitói dij 1000 leu, minek ellenében az Unitárius Közlöny ingyen jár!

Az Isten segedelme.

Isten jóvoltából jön a tavasz. Megjelennek a tavasz hirnökei: hóvirág, pacsirta és a költő; együtt éneklik: „Vidul a föld ábrázatja, A jó Isten megmutatja, Néked ember hogy szeret, Adván ujra kenyeret.“ Igen annak, aki szorgalmasan dolgozik; mert „csak az, aki nem hever, várhat áldást és sikert“.

A vallásos munkás ember minden dolgában az Istent hivja segitségül mielőtt hozzá kezdene és midőn korán reggel kimegy a mezőre dolgozni, megáll a földje végén s imádkozik a költővel eképen: „Mezőben állok én, Szivemben égi bék, És mintha messziről Beszédet hallanék. Vagy mint midőn a nép Templomban énekel, Ugy érzem, gondolom, Az Isten háza ez.“ „Uram segélj hajh!“ — s egy mély lélekzetet vesz.

Minden dolgainkban az igazi kiindulási alap: az Isten.

Azonban vannak oly emberek is, kik az Isten létezését kétségbe vonják. Vajjon az istentagadás alkalmas-e a jelenlegi társadalmi bajokat orvosolni és az emberiség sorsát jobbra forditani? Nem. Az istentagadás arra csábitja, sőt felhatalmazza az erőset, hogy a gyengét a legkisebb lelkiismereti furdalás nélkül elnyomja. Az istentagadás mindeneket arra ösztönöz, hogy csak az önmaga hasznát tekintse, csak önmagát imádja, vagyis a többieket mind kizsákmányolja s az utódait is ilyen szellemben igyekszik nevelni.

Pedig az Isten eszméje oly mélyen gyökerezik az emberi kebelben, oly általános és erős az Isten gondviselésében való hit, hogy azt a szivekből kitépni nem lehet.

Mi sem bizonyitja határozottabban valamely birodalom enyésztét, mint a vallás és Isten megvetése. Ez nem is lehet másként! Az a nép, melynek nincs más lelkiismerete, mint a rendőrség fegyelme; az a nép, amelynek nincs más Istene, mint az állam, nem fogja tudni soha, hogy mi a társadalmi rend, mi az emberi kötelesség.

Minden ország támasza, alapja a tiszta erkölcs; Isten nélkül pedig nincs erkölcs. Az anyagias világnézet csak ingatag erkölcsöket teremthet. A társadalmi erkölcsök fejlesztéséhez az emberiségnek egy magasabb erőre van szüksége; szüksége van egy mozdulatlan sziklára, melyen az emberi romboló szenvedélyek megtörjenek; szüksége van a lelkiismeretre, mely Isten szava az emberiségben; szüksége van kereszténységre s ebben is egy oly tiszta vallásra, mely mentes minden babonától, minden hokusz-pokusztól, amely képviseli azon magasztos eszményt, mely után az emberiség lelke tör és sóvárog.

A társadalmi katasztrófákban elmerült sokszor a tudomány, a művészet; de fenmaradt a vallás s az Isten és vezette ujra az emberiséget fáradságos vándorlásában és teremtett uj tudományt, uj művészetet.

Földmives testvérem! fáj a lelkem, amikor néha hallom tőled: „Nincs Isten.“ — Édes embertestvéreim! Vérzik a szivem, amikor nem féltek hangoztatni: „Okos embernek nem kell a templom!“ Pedig az

Isten igéje táplálja a lelkünket, épen ugy, mint az édes anyai tej a csecsemőt. A templom az a hely, hol a fáradt lélek kipihenheti magát és a felzaklatott kedély lecsillapul. A templom a legolcsóbb müvelődési hely.

A korcsma, szinház, mozi, kaszinó, artista klub stb. mind drága, sok pénzbe kerül; az ember könnyen otthagyhatja becsületét, erkölcsét, egészségét, szóval földi és mennybéli javait.

„Okos embernek nem kell a templom!"

Édes embertestvérem! messze idegenből hoztad ezen szomoru tudományt, amivel nagyra vagy. De ez igy nem jó. Te nem látsz az orrodnál tovább. A jót messze keresed s nem látod a legtisztább és legcélravezetőbb utmutatót, — az unitárius vallást, melyet a saját magyar fajod, — Dávid Ferenc által állitott elődbe az egy igaz élő Isten! Dávid Ferenc hirdette és hirdeti ma is a lelkiismeret szabadságát s hogy hitéért senkit sem szabad üldözni, mert *„a hit Isten ajándéka"*. Ime mi unitáriusok igy nyertük meg az Isten különös segedelmét és áldását — az unitárius vallást Dávid Ferenc által. Épen azért nekünk magyaroknak kétszeresen kötelességünk az unitárius vallást megbecsülni és hirdetni az emberiségnek. Ehhez ragaszkodj, ezt kövessed, mert ez az emberi fejlődés és mivelődés utján vezet Istenhez, akiben bizol, akinek segedelmét kéred és várod s meg is nyered, ha igazán tusakodol „Ember küzdj és bizva bizzál". „Mert az ember boldogsága: az élet. Az élet boldogsága: a munka."

Te sok gond és kétség között dolgozol; soknak a szive reped meg és az eke mellől dől ki a koporsóba, árván hagyva gyermekeit, akiknek nincs jövőjük biztositva, de „él az Isten s megadja, ha kérem, a mai kenyeret". Sorsa javitása érdekében a földmives ember nem sztrájkolt soha, nem vágta földhöz kaszáját, kapáját és nem hagyta ott ekéjét. Dolgozott és dolgozik az összerogyásig kétségbeesés nélkül, mert a munka „boldogit és nemesit" s „munka után édes a nyugalom". Vajjon ki adta ez óriási lelki és testi erőt és ki szolgáltatja ez után is? Az Isten. Azért minden igaz dolgaink kiviteléhez kérjük az Isten segedelmét, mert „ha Ő segél, mi sem nehéz; ha Ő elhagy, erőnk elvész". „Legyen ki-ki jó és kegyes, Isten iránt engedelmes" s bizonyosan az Ő segedelme sem marad el.

Kozma Miklós, nyug. tanitó.

Ne te né!

Két turista a Szent Anna-tó partján állva gyönyörködött a vizen uszkáló kigyók által okozott vizgyűrük hullámzásában. Odamegy hozzájuk a közelből egy székely pásztorember és megszólitja:

— Az urak mit bámulnak?

— Gyönyörködünk ezekben a vizen uszkáló kigyókban, — feleli az egyik turista.

— Jaj! ez még semmi, vannak itt akkora kigyók, mint egy kötőrúd, — *de azt még nem látta senki sem.*

— Hát maga akkor honnan tudja?

— Nekem a mondta *a ki látta.*

Ferenc pihenni tért...

Az unitárius vallásalapitó
Dávid Ferenc emlékének.

Az ajtónálló fejedelmi darabont nem győzte eléggé szélesre tárni a nehézfaragásu, sulyos tölgyfaajtót, hogy a messziről jött, vastag, lengyeles bundáju idegen beférhessen rajta. Amaz, — a lépcsőktől még mindig nehezen szuszogva, idején igyekezett méltóságos ráncokba szedni zsirpárnás vonásait. Az ajtón túl, diszesen, aranynyal és nehéz függönyökkel ékitett, széles kőbolthajtások alatt komorló szobában a támadt zajra magas, olaszos szakállu, lengyeles bajuszu, szikár férfi emelkedett fel a könyvekkel és iratokkal zsufolt, nehézmivü asztala mellől. Mig keze, szokott mozdulattal, kis tőre markolatát kereste, bizalmatlan s szurós szemei a jövevényt kutatták. Ki az, aki ily órában alkalmatlankodni merészel a fejedelem ur ő Nagyságának orvosa s tanácsadója, Blandrata György doctor ur lakosztályában? Vonásain azonban hirtelen történt változás s széles mozdulatokkal szives ölelésre sietett a belépő felé, miközben erős fogsora fehéren villant ki ráhajló bajsza alól:

— Bravó, no végre, caro mio doctissime Magister... Jelezték már számomra elindulásod, de látom, hogy utad örvendetesebben könnyebb volt, mint számitám... Hé, gyertyákat elő!...

A réghallott olasz szavakra a vendég arca még szélesebb mosolyra derült. Ó, Itália, beh messzi is vagy innen!... Mélyen hajolt meg, az udvarokban jártas férfi sima mozdulatával:

— Lelkem örül látásodon, nagytudományu Doctor ur. Valóban siettem látogatásodra: lengyel atyánkfiai eléggé lelkemre kötötték szolgálatod. Igaz, hogy Basel, a békességes és Istennek tetsző tudományok városa, messzi esik a havas Krakkótól, — de mennyire messzibb rejtezik az átkozott áriánus eretnekségek e dáciai fészke!... Tudom, hogy szavaimat értékelleni tudja bölcsességed, György ur s nem veszi kicsinylésnek. Kivánságod és ügyünk szentségének mindennél fontosabb szolgálata volt az az ok, mely mindenek ellenére is szárnyakat kölcsönzött az én gyönge testemnek sietni; ha tehetnék valamit itt is az Anyaszentegyház s szentjeinek javára és az Antikrisztus mesterkedéseinek ellenére... Pfüh, de micsoda utak!...

— Nono, messere Socino: ismer Kegyelmed ezeknél tekervényesebb utakat is!... — nevetett fel az olasz, mit amaz kényszerü mosollyal nyelt el, miközben szuszogva hanyatlott rá az egyik medvebőrös, diszes faragásu lócára. A másik azonnal forditott a hangon.

— Ám hagyjuk a tréfát: nemcsak Kegyelmed, de valójában a dolgok is sürgetnek ismertetésükre térnem. Im, halld tehát, Doctor...

A fejedelmi gyertyatartók lobogva hajladozó fénykévéi alatt a két férfi hosszan értekezett. Az ajtónálló, — ki tudja, kinek titkos embere, — hiába fülelt odakünn: egy szót sem értett a lágyan pergő olasz beszédből. Ám annál jobban értették egymást ketten amazok.

Blandrata hosszan, kutatva nézte a vele szembenülő testes férfiut:

— Hinni szeretném, — szólt végül is könnyedén, — hogy értelmed felfogta szavaim sulyát, Faustus uram. Kivánnám, bárha szolgálnának számodra is oly jelentőséggel sorsod alakulásában, mint amilyennel Báthori ur fejedelem ő Nagyságának akaratja szerint valók és — fontosak nékem is, kihez régi tisztemben uj bizalommal fordult...

Óvatosan, lassan válogatta szavait:

— A Jézus-atyák, kiket a fejedelem felettébb kedvelleni látszik hite szerint, uj udvarában, — már jelenlétükkel is az idők uj fordulására intenek. Ne feledje ezt Kegyelmed sem. Szivemből kivánnám, hogy éppen Kegyelmed találná meg nagy tudománya révén azt az utat, amely egyrészt Erdély nemzetségeinek nyugalmára, másrészt ugy a Császár ur, mint a mi fejedelemurunk tetszésére vezetne... sőt mindnyájunk számára is, kik igyen vetve idegenbe, kénytelenittettünk figyelni a sors minden fordulását... Rám mindig számithat Kegyelmed, munkájában. Tartsa szemét s fülét nyitva a kárhozandó innovatiók befogadására: Fejérvárott bizonnyal sulyuk s emberök szerint mérendik azokat. Ám ne feledje el azt se, Domine Doctor, hogy számára kedvesebb az elveszett, de megkerült bárány, ha az békén megtér az akolba... Próbálja meg, Magister uram: bizonnyal szolgálatot teend véle lelkének is. Ám magunk érdeke, hogy irgalmat ne ismerjünk azokkal szemben, kik javunk ellen makacsul törnek...

Mély tüz lobbant fel az orvos szemében.

A bázeli figyelt. Kutyaszoritóban érezte valahogy magát ezzel az emberrel szemben. Győznie kell. Eléggé óvatos volt már megismerni itteni embereit a lengyel menedékben. Sokan nem feledték még György doktor szolgálatait, amelyeket még Ferdinánd császárnak tett: bizonnyal értékes szolgálatot fizetett meg a felséges megbizott, Cassini marquis, midőn végre sikerült az irigyelt erdőntuli földről kijuttatni a bánatsujtotta Izabellát, fejedelmi gyermekével együtt, Kassára... Furcsa hireket tudott Genfből is, hova ezután a római szent Inquisitio karjai elől menekült a Doctor, mint Serveto tanitványa: vajjon miért nevezte őt „szörny"-nek és „pestis"-nek a genfi Calvinus?... Épp idejében kaphatta kézhez a lengyelek közt János fejedelem meghivását s — mégis: csak harmadszorra jött, mikor már Izabella nem élt... ó, igen: a halottak hallgatagok. S most: vajjon nem uj játékot kezd végzetével ez a titokzatos multu kalandor, ez a szivós és győzhetetlen férfi, amidőn az áriánus II. János halála után, feledve eddigi hitét és tetteit, a katholikus Báthoriak kedvéért, rombadönteni készül mindazt, amit eddig Erdélyben épitett?... Nem, nem lehet kétséges: ez az elvnélküli, eszes, irgalmatlan és hatalomszerető férfi inkább jobb barátnak, mint váratlan ellenfélnek...

S vajjon, ama másik: ki lenne az?... Az innovator... Félelmes hirü szónok, teológus, nagytudásu bölcselő. Feje uj egyházának, melynek alapkövét György ur segitett maga a legjobban megvetni. Persze, tempora mutantur. Az egyiktől félnek, a másikban

hisznek. De vajjon melyikük erősebb?... Vajjon a Báthori-sárkányfogak meg tudják-e győzni majd az ujhitüek kigyót taposó galambját?

Blandrata hangjára riadt fel.

— Fáradtnak látszol, Professzor ur — mondotta nyájasan föléje hajolva. — Le kell pihenned, bizony ideje már. Két fegyveres elkiséri kocsidat szállásodig: mindenki tudja Ferenc ur házát. S ne feledd: adj hirt mielőbb... Várnak reád...

Az ablak szines karikái mögül figyelmesen elnézte még, hogyan készül tovább a nehéztestü bázeli. A szekér a fekete-barátok klastroma felé kanyarodott a hepehupás köveken. Irának pedig ekkor 1579-et a krónikások, Krisztus urunk születése óta, Bőjtmás havában, a pártharcok és eretnek-üldözések uj örvénye felé sodródó Erdélyországnak némettől, töröktől egyként fenyegetett kincses Kolozsvár városában.

*

Fenyőhasábok lángjai világitottak csupán: az asztali mécs alig pillákolt. A kandallóból kivetődő fénypászmák sugaras szőnyeggel teritették át a szobácska kőkockáit, egyszerü butorzatát és tetőig magasodó könyvthékáit. Durvaszőrü pokróccal takartan, a szoba legtávolabbi részén fehérhaju aggastyán feküdt mozdulatlanul az alacsony, egyszerü fa-lócán, csupán nagyméha simitva végig remegő kezével széles homlokát. Szája ráncai átélt mély szenvedésekről beszéltek, melyekből aszkétikus arcéle elszánt állhatatossággal ivelt elő homlokboltozatáig. Kemény és rideg lett volna ez az arc, ha válláig hulló fehér haja s szemeiben az öregség mélabuja nem enyhitették volna vonásait. Most ébredt ujra s veje, Trauzner Lukács, a városi jegyző, aggódó részvéttel hajolt fölé. Távolabb tőle az olasz vendég jólismert körvonalait ismerte fel s mellette Jánost, Blandrata diákját, bizalmas hivét. De rég is nem látta ezt az egykor nála oly gyakori hirvivőt!...!

Felemelkedni próbált, de gyenge teste már nem hajolt akaratára. Fáradt mosollyal hanyatlott vissza párnáira... De silány is a halandó ember!...

— Megint soká aludtam, mondd, Lukács?... Hozott Isten benneteket, jó urak: házam tiétek, üljetek le hát...

Köréje telepedtek. Mint eddig minden este, mióta megjött a hivatlan bázeli vendég. Harmadik heténél is több tán, hogy igy vitáznak egymás között Ferenc ur házában, sokszor nem hagyva nyugodni sem az ágynak dőlt szenvedőt, pedig de vágyik már reá... Fárasztók voltak a férfikor pihenéstelen küzdelmei s még több az utolsó nyolc év váratlan s méltatlan szenvedése. Vendégét óvakodón vette, csupán lelkes szemei gyultak ismeretlen tüzre, midőn amaz, idézve az oly jól ismert auctorocat, dagályosan magyarázta az Istenség hármas szent titkait s gyalázta az Antikrisztust. Az agg legtöbbször hallgatott. Hát azt hiszik, hogy gyengesége már süketté s vakká tette?... Az Irást hányan próbálták már elferditeni s meg-

hamisitani: de megmásithatják-é az ő értelmét; az elmult hosszu évtizedek magányos töprengésein, vagy elvakult szenvedélyü vitáin át kikristályozódott lelki felismeréseinek eredményeit?...

— Bizony, a gyarló test nagyon is pihenni vágyik, Faustus uram: de ne remélj azért könnyü győzedelmet. Jól tudja Kegyelmed is, hogy az igazság ereje ugysem a romlandó test mértékétől függ — mint nem függ semmitől, mi földi...

A bázeli szórakozottan ingatta rá kopaszodó fejét. Feladta már rég reményeit, melyeket ez aggal szemben scholasztikájának másutt jói bevált frazeológiájába, dialektikájának friss erejébe s fordulatosságába vetett. Micsoda ember ez, kit felriasztani sem tudott Savonarola flórenci, Serveto genfi, Gentile berni, Ochini zürichi végzetének felidézésével?... Ki mosolyogni tud Husz János és Sylvanus szörnyü végén?... Tiszta szemmel néz a feléje görgő sziklaomlás elé s mosolyog... Nem látna már eléggé tisztán az agg? Eltompult volna agya attól, hogy szavait sulyukkal értené?...

— Lelkem külön könnyebbülésére szolgál ittlétetek, barátaim — szólt most az agg prédikátor. Ma vettem kézhez György doctor legujabb levelét, mely lelkem nagy szomoruságára szolgált. Ime, vedd, Humanissime Doctor s olvasd magad. Bizony nem reméllettem volna akkor, midőn Stancaro s a debreceni Mélius vakságos hadakozásai ellen kéz-kézben küzdöttünk Váradon, Enyeden s Vásárhelyt együtt az egyedülvaló egy igaz Isten dicsőségére, hogy igy forduljon ellenem... És én azóta is erőszakot tettem lelkiismeretemen... De olvasd, kérlek reá; György ur csupán azt kivánja, hogy most már csak hallgassak s ne beszéljek hitünkről, — melynek lényegében ellenére nincs, — de, hogy fejem felől elháritsam fejedelem urunk felidézett haragját, mely mint kárhoztatandó ujitót fenyeget: saját nyájamból adnám át két-három szorgalmasabb hivemet megbüntetés és példaadás végett, mely által ő Nagysága megengeszteltetnék irányomban s az Eklézsia békéje is helyreállana... Példaadásul!...

Zihálva szakadtak fel szavai, szive mélyéről:

— Noshát, mondd meg te, tudós Docor ur, nem pirult el joggal arcom e szennynek olvasásakor...? Hát már nem kötelessége mindenkoron a lelkipásztornak az isteni tudomány, az igazság keresése..? Mi oka lehet ezek ellen hirtelen támadni György urnak..? Vagy csak ellenünk jő, kik az egyedülvaló Istent helyeztük ujra vissza szivünk templomába..? Tanulja meg a megátalkodott, hogy maga Krisztus, az igazság mestere tanitotta igy. Nézze az Irást. Kell-e más, minthogy őt lélekben és igazságban őrizzük magunknak? Mi, Isten segedelmével támadtuk meg a babyloniai Hármas-Isten hamisságát s hogy Isten igéjével nem egyezik, kimutattuk. Akárhogy is erőszakolja a világ: Isten csak egy: Lélek, kit lélekben, kegyességben és engedelmességben imádunk.

Az olasz tulzott botránykozással dugta be füleit.

— Hiába teszed: nem a te utad visz őhozzá, Faustus. Meg kell alázkodnod a te felfuvalkodottságodban, mert az alázatosság lelke az, ami által a lelkek megengesztelődnek!...

— De kérlek, nyugodjatok meg kissé, nagy jó Uraim, — csillapitotta a kiélesedő vitát a jegyző, Ferencz ur nagyhivatalu veje. Mért sodródnátok ujra a holt szavak magyarázgatásába, midőn ime, uj Judás támad hitünk ellen?... Ezt az Irást magyarázd, ha tudod, Doctor Ur...

Az agg felült fekhelyén s hosszan, hallgatva nézte ellenfelét:

— Hát hiszed-é, — szólott végül is, — hogy egyből én is tudok százfélével szolgálni a hatalmasok kegyének?... Vallod-é, hogy igazságból nemcsak igazságot, hitből hitet lehet adni, de hamisságot és kétszinüséget?... Felelj, ha tudsz, Doctor! De emlékezz csak Pálra, ki Efezusban járt. Diana templomában, — mint irva vagyon, — a hamis isteni tiszteleteknek palástja alatt nagy csendesség vala. Azért, — irja az Apostol, — mert „nemcsak a papoknak vala bőséges jövedelmek, hanem az egész országban a főfőmesterek: ötvösök, képirók, képfaragók, gyöngyfüzők nagy tizetést vesznek vala a hamis isteni tiszteletből". Amidőn Pál küzdelmes harcát megkezdette volt: nem háboruság, vetélkedés és pártütés lön mindjárt?... Lehet-e Pált feddeni ezért? Nem inkább a hamis Istenség szolgáit, kik semmikép sem szenvedhetik, hogy az ő tévelygéseik és hamisságaik kimutattassék? Ha visszatérend majdan az igazságban való régi állhatatosság s a földet ujra ősi jog s törvény igazgatja majd, — az igaz ember ugyancsak átallani fogja a Megmérhetetlen lelket, kit a mindenség sem bir befogadni, tiszta ésszel egy szüznek zárni méhébe s hiszem: tagadni fogja akkor is, hogy istenség emberi mód élhessen s szenvedhessen rut halál miatt. Pedig nem-e az én büneim ezek; nem az én istentelenségeim, — boldogtalanságomnak és magányosságom okozói?...

Levegő után kapkodva lélekzett az agg kemény fekhelyén. Az olasz vállat vonva, kissé ijedten állt fel: csak nem fog itt halni meg, előtte?... János diák követte mozdulatait.

— Nyugodj meg, Ferenc ur, — szólott sietve, de sértett hidegséggel hangjában. A lengyel atyák, kik uj könyved kézhez vették immár, bizonnyal döntenek kettőnk vitáján. Hadd most, hogy én is nyugodni térjek s nyugodj meg te is. Vajha megismernéd, mily őszintén szerettem volna javad magam meggyőzetése árán is: de félek, hogy majdan, romlásod közepette, igaztalan vádddal illetsz engem is...

— Béke legyen veled, Uram...

A kőkockás, hüvös folyóson tompán kongtak végig lépteik. — El nem kerüli sorsát, minden hiába... az esztelen! — mormolta maga elé, de hogy a diák is hallja. Mikor lehet az ember eléggé óvatos ebben a komor, furcsa országban?... És az, amott?... — megette már a kenyere javát. Ha nem hajlik, — törni fog!

A diák kérdőleg bucsuzott. Igen, igen: Fejérvárt türelmetlenek, de mégis, éppen ő legyen, ki a végső lökést megadja?... Az ajtófélfának támaszkodott; azzal is időt halaszt... Mit tegyen?... A vér valakinek bizton fejére száll... És éppen őneki?...

Gyorsan, szinte ijedten szólt:

— János... az okmányokat fennt megtalálod. Készen vannak, mint urad akarja... Cselekedjetek, mint tetszik: az én munkám itt véget ért...

Elfehérült szájjal huzta magára az elárult vendéglátó-ház tompán csikorgó, vaspántos ajtaját.

A kövér férfi félt.

*

Amazok ketten magukra maradtak a csenddel. Dávid Ferenc, az agg prédikátor, soká elnézte a lassan hamvadó fenyőhasábok felett táncoló lángok lobogását, aztán csendesülten szótlan veje vállára nyugtatta rá hideg kezét:

— Miért vagy oly hallgatag, Lukácsom?... Csak nem csüggedsz el a ránknehezült idők fordulása miatt?...

Lukács a tüzbe bámult.

— Szeretlek s féltelek téged, Atyám... Mivé lesz a tőrvetők között annyi munkád és életed termése?... Könyvnyomó műhelyünk csukva; hiveink rejtőznek az utcán s diszes helyeden ellenid szabadon törnek romlásodra, multat s Istent tagadva... Ez olasz is bizonnyal emberük: rejtőzőn acsarkodó farkas, ki szenteskedő igéi báránybőrébe bujt s titkon, hátad mögött ássa számodra vermét, a gaz!...

Ferenc szemei messze révedeztek.

— Szenvedni kell, Lukács... Kétszer tiz éven át nem rettentem feláldozni a tömegek tetszését, hatalmasok tapsát, sőt — hangja lehalkult, — tüzhelyem házi békéjét is az egyedülvaló Isten és lelkiismeretem tetszéseért s békéjeért. Mért rettennék ma vissza, midőn a véghez jutottam?...

Gyönge keze erőtlen hanyatlott el bénuló teste mellé. Az ősz püspök lassan folytatta:

— Mit tehetnél te sorsom beteljesedése ellen, balga lélek?.. Mondd: mit tehet a világ fejedelminek minden hatalmassága?... Aki levetkezik már minden emberi indulatot, nem siratja többé e század nyomoruságit. Az igazságot, mit véka alá rejteni átallottam, senki nem rejtheti soká, nem fojthatja el, ha ezer bilinccsel s ezer fegyverrel is tőr ellene. A közbenjáró Isten és emberek közt, az ember Jézus, nem önmagát adta váltságul mindenekért?... Nem félek a máglyától s nem rettentenek a bálványozók börtönei, hol mégis együtt vagyok Atyámmal. Nyugodj meg, Lukács s légy erős a szeretetben. Ne csüggedj, mert lelked igy leend a hit erős szerzője továbbra... Ki nem szeret, nem is hihet az: a szeretet épit csak mindeneken felül... Nem gyülöl, nem álnok, nem felfuvalkodó: a szeretet kegyelmes. Királyi törvény, igaz szabadság, mit soha nem bánthat a szolgaság s a szenvedés félelme... Ő a világ éltető lelke, mely összesiti minden időn keresztül a választottakat: Istent a világgal s az embereket Istennel... ó, ha nem volna már oly közel a Vég!... Higyj nekem, Lukács: a pápák kardja, a kereszt és a halál képe, — semmi sem fogja igazságunk győzedelmét feltartóztathatni!...

Lassan álom felé révedezett a mozdulatlan agg.

— Csak véget érne már minden... Pihenni vágyom... Mit késlekednek immár?... Nem félek tőlük, Atyám...

Áttetszően fehér arcán szemhéjjai lassan lecsukódtak. Mint a gyermek, megszépült arccal aludt az agg. A tüz lobogó árnyai tobzódva járták libegő táncuk az elnémult szobában. Köröskörül a fejedelmi város neszfogó hó-lepellel takartan aludta tél-éjji álmát s a holdfényben fehéren csillogó, szük kis utcákon át vontatottan felelgettek egymásnak a virrasztó alabárdosok. Jakab Géza.

Judás.

A nagypénteki tragédia, Jézus keresztrefeszitése sok festőt, irót megihletett már; hogy csak nálunk, magyaroknál keressük a példát, — Munkácsy Mihály hires festménye, a Koponyák hegyén és Reményik Sándor Pilátus cimü költeménye is ezzel a tárggyal foglalkozik. A tragédia magasztos és lenyügöző, mert a gyász, irtózat és megdöbbenés elemeiből tevődik össze, — mint probléma azonban, elég egyszerü. Sem a festő, sem az iró nem kell, hogy különösképen törje a fejét a megoldáson. Olyan elemekből tevődik össze ez a téma, amelyek nagyobbrészt közismertek, az evangéliumok, a történelem és a földrajz segitségével pontosan meghatározhatók. Sokkal nehezebb azonban az előzményeknek, mondjuk: nagycsütörtök estjének a megoldása. Hogy másról ne beszéljünk, ott van mindjárt a Judás szerepe. Judás elárulta Jézust. Hogyan árulta el? Ugyebár odament hozzá és megcsókolta s ezáltal jelezte a katonák számára, hogy melyiket kell elfogniok. Igen ám, de Jézus naponként préd kált Jeruzsálemben, mindenki látta, a főpapok is, farizeusok is, a katonák is. Ezerszer elfoghatták volna, miért kellett hát Judás ahoz, hogy elárulja őt s nyomra vezesse a katonákat? Ezekre a kérdésekre még megfelel valahogyan az Irás, amennyiben azért nem fogták el Jézust nappal, mert féltek az akkor még érette-lelkesedő tömeg indulatától, — viszont Judásnak azért kellett kijelölnie csókjával a Mestert, mert az elfogatást nem a templom őrsége végezte (azoknak ünnep előestjén nem volt szabad fegyvert viselniök), hanem az Antonia-erőd római katonasága, kiket Pontius Pilátus küldött a főpapok kérésére s akik sohase látták Jézust. Sokkal nehezebb azonban megfelelni arra a kérdésre, hogy hát miért árulta el Judás a Mestert! Az őskeresztények azt vallották, hogy Judásban a Sátán maga lakott. „Beméne a Sátán Judásba". Dante is, a hires olasz költő, Pokol cimü müvében Judást a „Giudecca"-ba, a pokol legalsó, fagyott körébe helyezi, mint aki elárulta jóltevőjét s igy a Sátán bünében osztozott. Ez a magyarázat persze nem állhat meg, hiszen sem a Pokolban, sem a Sátánban nem hisz ma már az emberiség.

Iparkodtak azonban magyarázatot találni a Judás árulására a költők s mindenik talált is valamilyen magyarázatot. Ezek közül a leghiresebb a De Quincey-é, aki világhirü munkájában ugy tünteti

fel Judást, mint egy ideális lelkü embert. Az ő felfogása szerint Jézus álmodozó, magasztos titkokban elmerülni szerető férfi volt, aki *cselekvésre* ritkán ragadtatta magát. Judás viszont tisztán látta, hogy amennyiben Jézus továbbra is az elméletek terén marad s nem tesz valamit az ő királyságának megalapitására, — ugy lassanként az emberek érdeklődése lelohad s Jézus megszünik körülrajongott Mester lenni. De Quincey szerint tehát Judás azért jelentette fel Jézust, hogy ezáltal őt cselekvésre birja. Ennek az elméletnek azonban semmi bizonyitéka nincs, sem az evangéliumokban, sem a hagyományokban. Jézus viszont, amikor megsejti a Judás szándékát, a legnagyobb haraggal és megvetéssel beszél róla, ugyannyira, hogy egyedül csak a Jézus magatartása is tarthatatlanná teszi ezt az elméletet. Ennek ellenére az irók századokon át elő-elővették ezt a témát s sokszor valóságos perverzitással iparkodtak bizonygatni, hogy az egész emberiség által gonosznak és aljasnak bélyegzett Judás tulajdonképen jóakaratu hős volt.

Ugyanezt az elméletet tálalja fel, csak más köntösben, Jeffers Robinson, aki Dear Judas (Kedves Judás) cimü verskö etében ismét megpróbálja mentegetni az árulót. Ez a modern amerikai költő azt állitja, hogy Judás volt Jézusnak a legtehetségesebb és legmegértőbb tanitványa. Ő annyira megértette Jézusnak a békéről, szelidségről és szeretetről szóló tanitásait, hogy valósággal megrendüléssel fogadta Jézusnak a szelidszavu mesterből kemény Messiássá, földi királyságra vágyó Megváltóvá való átváltozását. Jézus korbáccsal üzi ki a kufárokat a templomból, kemény szavakkal feddi a farizeusokat, az ő országáról és királyságáról beszél: mindezek azt a meggyőződést érlelték meg Judásban, hogy Jézus letért a béke utjáról, a nép bálványozása elbizakodottá tette, dicsősége fejébe szállt. Ezért ragadtatta magát arra, hogy feljelenti a főpapoknál. Azok talán megveszszőztetik, pár napra talán be is csukatják, de ez a lecke használni fog s kiszabadulása után ismét tovább halad Jézus a szellemi igazságok, a béke, szeretet és megbocsátás utján. Az itélet azonban sokkal szigorubb volt, mint azt várni lehetett, Jézust keresztre feszitették s ekkor Judás szörnyü kétségbeesésében, önvádakkal telve, felakasztja magát.

Ez az elképzelés költészetnek megjár, de ép ugy valószerütlen, mint a De Quincey megoldása.

Végeredményében tehát: miért árulta el Judás a Mestert? Nem fejezzük be ezt a közleményt. Fejezzék be ezt az olvasók. Jézus elárultatásának a története meg van irva az evangéliumokban. Olvassuk el azokat figyelmesen, azután *ki-ki irja meg a véleményét a Közlöny szerkesztőjének. A legjobb választ le fogjuk közölni s küldőjének egy értékes könyvet adunk érette emlékül. A válaszokat kérjük március 20-ig beküldeni.* **Sz. I. S.**

Ki a jó unitárius? Az, aki mindig épiteni, javitni, haladni, rendet csinálni, békitni, szeretni és gyülölséget szüntetni akar. Az, aki szereti a templomot, tiszteli a papot, becsüli a tanitót és mindig szeretne valami jót tenni embertársaiért, egyházáért. Az, aki jó magyar, hüséges hazafi, tiszta életü polgár. A jó unitárius szereti és megbecsüli hitrokonát s boldog, ha találkozik vele.

Jelent a jövőért!

Lapunk mult számában fenti cim alatt közölt cikkem olyan örvendetes érdeklődést váltott ki, hogy szükségesnek látom olvasóinkat az *„alapitvány-biztositás“* módozataival részletesen is megismertetni.

Mindenekelőtt örömmel közlöm, hogy ezen akciónak máris igen szép pozitiv eredménye van, amennyiben a székelykereszturi főgimnázium részére ezideig 120.000 (egyszázhuszezer) leu alapitvány biztositatott. Még a kezdet kezdetén vagyunk! De minden optimizmus nélkül merem állitani, hogyha lelkészeink és az egyházközségek vezetői részéről a nemes cél követelte kellő támogatásban részesülünk, ugy a jövő főtanácsnak büszke örömmel fogjuk jelenthetni, hogy iskoláink és egyházunk jövőjét nagyrészben megmentettük. Hogy emellett a jelenről is kell gondoskodnunk, magától értetődik. De erre nézve is megvannak a szakszerü és a mai viszonyokat mérlegelő javaslataink, melyek segitségével hiveink különösebb megterheltetése nélkül biztosithatjuk és fogjuk biztositani iskoláink — jól jegyezzük meg — *s ezzel fajunk és egyházunknak jelenét is.* Sursum corda! Nem szabad kishitüeknek lenni! Erős akarat és férfias elszántság csodákat mivelhetnek. Lebegjen előttünk dicső őseink, halhatatlan emlékü alapitóink szelleme. Amit ők nagy áldozattal megteremtettek, azt nekünk kötelességünk megtartani!

Tehát, aki magyarnak, székelynek vallja magát s akiben él az ősök áldozatos szelleme, siessen illetékes lelkészénél bejelenteni alapitvány biztositási szándékát.

A módozatokat röviden az alábbiakban ismertetem: Például egy 30 éves egyén 10.000 lejes alapitványt biztosit 20 évi tartamra és ezért fizet 547 leu évi dijat. Ha 20 éven belül elhal, a biztositott tőke, 10.000 leu, azonnal ki lesz fizetve az általa megjelölt alapitványra. Ha eléri a lejáratot, tetszés szerint választhat:

1. Felvesz 2000 leu készpénzt, kap egy 10.000 leues dijmentes kötvényt, mely halál esetén azonnal esedékes és mindezeken felül élethossziglan az évi dijnak megfelelő, vagyis 547 leu életjáradékot élvez.

2. Felvesz azonnal 9365 leut és továbbra is biztositva marad halál esetére 10.000 leura.

3. Az alapitványra kifizettetik 10.000 leu és ő is kap 4184 leut és a biztositás megszünik.

Ebből mindenki meggyőződhetik ezen biztositásnak ugy az illetőre, mint az egyház és iskola érdekeire nézve felette előnyös voltáról.

A tisztelendő lelkész urakat felkérjük, hogy karolják fel és kellő lelkesedéssel tegyék népszerüvé az eszmét hiveik körében. És ha egyházközségükben akadnak lelkes, buzgó, áldozatkész hivek, kik nevüket ily alapitvánnyal megörökiteni óhajtják, közöljék ezt az „Unitárius Közlöny“ szerkesztőségével. Mi aztán a továbbiakat megfelelően elvégezzük.

Cluj-Kolozsvár, 1931 február hó. **Béldeky K. Sándor.**

Hozzászólás

I.

Világiak vasárnapja.

Az amerikai unitáriusoknál az a szokás, hogy minden év novemberében egy vasárnap minden egyházközség templomában világi emberek tartják a prédikációt.

Miután e beszédeket a Világiak Ligájának központja kéziratban is megkapja, a „Christian Register“ érdekes megbeszélést közöl róluk.

A szónokok a legkülönbözőbb társadalmi állásu férfiak voltak, de beszédjeik témája többé-kevésbé hasonló volt, mert valamennyien a gyakorlati élet legégetőbb problémáit igyekeztek vallásos meggyőződésükkel összhangzóan megvitatni.

„Egyház és állam a huszadik században“, „Egyház és munkanélküliség“, no meg legfőképen az Egyház szerepéről a szociális reformok terén beszélt a legtöbb szónok. Egyik közülük nagyhorderejü kijelentést tett, azt mondván, hogy amelyik egyház nem törődik korunk társadalmi kérdéseinek megoldásával, az nem lehet hosszu életü! Nagyon fontos, hogy az egyház megfelelő módon kisérelje meg e problémával foglalkozni és e téren természetesen a gyakorlati gazdasági életben munkáló világiaknak szinte fontosabb szerep jut osztályrészül, mint a papoknak, mert csak ők rendelkeznek, hivatásuknál fogva, a szükséges szakképzettséggel.

Egy másik szónok meleg szavakkal méltatta a jól megszervezett egyházi élet erkölcsi értékét, állami és társadalmi intézmények szempontjából és egy harmadik, miután kifejti, hogy a munkanélküliségen csak ugy fogunk segiteni, ha társadalmi életünk mechanizmusát erkölcsi hatalom ellenőrzi — felteszi a merész kérdést: vajjon remélhetjük-e, hogy *a jövő vallása* fogja kifejleszteni azon vezető egyéniségeket, kik a szociális megujhodás óriási munkáját eredménynyel vállalhatják?!

*

E beszédekről olvasva, az jutott eszembe, hogy nem lenne-e célszerü a világiak vasárnapját nálunk is bevezetni? A mi egyházunknak, ha valamikor, ugy ma igazán szüksége van minden tagjának odaadó szolgálatára és a világiak lelkes közremüködését csak fokozná, ha évente egyszer minden templomunkban ők hirdetnék a szószék- ről az igét! K. E. E.

II.

Istentiszteletek siketnémák számára.

Régen a vakok, süketek és némák a társadalom számkivetettjei, az élet nyomorultjai voltak, kizárva minden boldogságból, élvezetből és lelki épülésből, amit mi boldog egészségesek, talán eléggé nem is méltányolva élvezünk. A modern kor és a neveléstudomány

fejlődése azonban lehetővé teszi ma már, hogy a vakok tapintásuk segélyével irhassanak és olvashassanak, a siketek és némák pedig jelbeszéd utján megértsenek másokat és megérttessék magukat is másokkal. Kották, olvasmányok, sőt előadások is élvezhetőkké váltak ezek utján számukra. Ujabb fejlődést jelent ezen a téren az a külföldön és különösen Amerikában megindult mozgalom, amely lehetővé kivánja tenni, hogy Isten igéit is megérthessék a természetnek ezek a mostoha gyermekei. Legujabban a siketnémák számára rendeznek istentiszteleteket. Az eszme Miller András és nejéé, akik Amerika Észak-karolina tartományában rendszeres istentiszteleteket inditottak be. Miller András és felesége szintén siketnémák s igy a jelbeszédet kitünően tudják. Először Shelby nevü városban kezdtek prédikálni s alig egy-két hallgatójuk akadt. Később azonban mind több és több siketnéma látogatta istentiszteleteiket, amelyek teljes csendben folynak le, csak a kezek mozognak és a szemek csillognak. A jelbeszéd segélyével énekelnek, imádkoznak, Bibliát olvasnak és prédikálnak a siketnémák ezeken a különös, de mélyen megható istentiszteleteken. Az egyház hamar felismerte ennek a mozgalomnak a jelentőségét s illő előkészités után Miller Andrást pappá avatta. Most már messze vidékekről is eljönnek a siketnéma hivek ezekre az istentiszteletekre. A mozgalom most próbálja bevezetni ez istentiszteleteket a rádióba. Amerikában ugyanis már eléggé tökéletesek a képtovábbitás módszerei s már vannak rádiók, ahol a hangosan beszélő felett kis mozivászonszerü keret áll, amelyen a studióból éneklő vagy beszélő müvész, vagy a szindarab szereplőinek minden mozdulata tisztán látszik. Ezen az uton remélik a siketnémák számára az istentiszteleteket továbbittatni. Egyelőre ezek a gépek még nagyon drágák, ugy, hogy szegényebb emberek nem szerezhetnek be még ilyen látható és hallható rádiókat. Ezért állami támogatással iparkodnak felállittatni ilyen rádiókat egy-egy városi nagyteremben, ahova aztán annak a városnak a siketnémái vasárnaponként összegyüljenek.

Érdemes volna megkisérelnünk egy-egy ilyen siketnémák számára végzett istentiszteletet nálunk is. Mi annyival könnyebben megtehetnők ezt, mert pl. a kolozsvári siketnéma intézetben három unitárius tanárunk is van, akik 1918 előtt igen kiváló eredménnyel végezték a növendékek hitoktatását. Az uj román tanterv szerint azonban a hittan nem tartozik a tanitandó tárgyak közé s igy ez a szép és követésreméltó mozgalom félbeszakadt. Egyházunk azonban kétségtelenül uttörő és áldásos munkát végezne, ha, egyelőre bár csak kisérletképen is megpróbálna összehozni egy istentiszteletet a siketnémák részére.

Sz. I. S.

Ki akar egy értékes szép könyvet szerezni ingyen?

Olvassuk el ugyanezen számban a „Judás“ cimü közleményt s ott megtudjuk: hogyan szerezhetünk egy szép és értékes könyvet ingyen.

III.

Kimutatás

az unitárius énekvezérekről az 1931. évi Erdélyi Magyar Unitárius Naptárból.

1. Rendes énekvezér van	14
2. Énekvezér-helyettes van	10
3. Unitárius énekvezértanító van	22
4. Unitárius énekvezér-állami tanító van	44
5. Énekvezér nincs, illetve kellene	19
Összesen	109

Midőn a fenti kimutatást az unitárius egyházközségek tudomására hozom, teszem azon kéréssel, hogy legyen szives unitárius egyházi főhatóságunk, az érdekelt egyházközségekkel egyetértőleg, minden egyházközségben az énekvezéri állást megszervezni s a templomot legalább egy harmoniummal ellátni és az énekvezér-orgonisták utánpótlásáról gondoskodni.

Mindenik egyházközségünkben vannak jóravaló értelmes unitárius emberek, akikből énekvezér-orgonistákat lehetne képezni.

Még egy lépés: az ifjusági egyletek egyik legfőbb célja legyen a hangjegyismertetés.

Az idő már megérett a haladásra és hogy a sötétségből kilépjünk a világosságra. **Kozma Miklós**, nyug. tanitó.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Kérelem.

Ismeretes lapunk olvasói előtt az a nagy szerencsétlenség, mely 1927 julius 8-án érte az abrudbányai egyházközséget, mikor tüzvész pusztitotta el mindenünket. Rommá lett gyönyörü templomunk teljes berendezésével, diszes orgonájával. Leégett a papi lak és minden vagyonunkat képező egyetlen bérházunk.

Azóta egyházi főhatóságunk, egyházközségeink, más jóakarók és a magunk áldozatából mintegy 600 ezer leuval ujraépitettük házainkat s tornyunkat. Templomunk azonban romokban hever. Csekély lélekszámunk, szegénységünk miatt, a magunk erejéből nekünk sohasem lehet templomunk. Ez inditott arra, hogy a mostani szomoru, szegény időben is ujból kérjük egyházi főhatóságunk utján egyházközségeink segedelmét, dacára annak, hogy már egyszer azt a legtöbb egyházközségtől hálás köszönettel kaptuk.

350 ezer leura lenne szükségünk, hogy templomunk falára fedelet, ablakokat tetessünk s a szükséges kőmives munkákat elvégeztessük. Megosztva könnyebb lenne e teher, mert 3500 ember 100 lejes adománya ezt az összeget jelentené. Már több lapban, kérő levélben próbálkoztunk Erdély magyar népének jó szivéhez férkőzni,

de eddigi kisérletezésünk nem vezetett eredményhez. Most az Unitárius Közlöny utján kopogtatunk. Hisszük, hogy e lap elég tekintélyes számu olvasó tábora megérti, hogy mekkora kényszer hatása alatt könyörögünk. Hisszük, hogy akik elolvassák e sorokat, segitségére lesznek az egyházközségek vezetőinek abban, hogy egyházi főhatóságunk ujabb felhivása s a mi mostani kérésünk meghozza gyümölcsét. Gondoljanak arra, akik a harangok szavára templomba mehetnek, hogy valahol a havasok között, a végeken, hittestvéreiknek nem szól a harang, nem nyilik templom, hol imádkozni, vigasztalást nyerni, megpihenni tudnának.

A jó Isten őrizze meg csapásoktól egyházközségeinket, egyeseket, családokat, hogy boldogan viselhessük életünk keresztjét.

Az Abrudbányai Unitárius Egyházközség nevében kérjük Isten áldását mindenkire.

Abrudbánya, 1931 február hó 2-án.

Fazakas Béla, lelkész. **Fodor Antal,** pénztárnok.

Unitárius találkozó. Igy nevezhetjük legtalálóbban azt a müsoros összejövetelt, melyet a kolozsvári unitárius egyházközség f. évi február 15-én az unitárius kollégium tornatermében az egyházközség kebli lapjának, az „Unitárius Tudósító"-nak kiadási költségeire rendezett. A tornatermet megtöltő unitárius és a velök rokonszenvező hiveknek bő élvezete volt szavalatban, zenében, énekben, nótában és tortában. És mindezeket füszerezte a konferáló szellemessége. A megnyitó beszédben Szent-Iványi Sándor lelkész az unitárius testvériség meleg érzésével köszöntötte a közönséget. Márkos Berci VI. gimnázista kiváló müvészi uton járó készültséggel gyönyörködtetett hegedüjátékában, gondos és pontos édesanyai zongorakiséret mellett. Nagy reménységgel és érdeklődéssel vártuk a bekonferált Dávid Ferenc-énekkari sextettet, de ezt bizonyos feledékenység tönkre tette s elmaradt. Annál bővebben részesitett bölcs Salamon rimbe szedett példabeszédeiben Pálffi Márton tanár, az általa revideált bibliai részek alapján. Nem is tudtuk eddig, hogy ő is ótestamentumi szakértő. Ürmösi Magdus, Mihályffy Irén tanárnő zongorakisérete mellett, általános tetszést arató és ujrázást is kivánó szép áriát és dalokat énekelt. Sófalvi Lajos hitrokon testvér a modern költőknek az érthetetlenségig magas szinvonalu remekeiből adott elő egy nehány verset, ügyes hangsulyozással és előadásban, amiből az látszott, hogy ő megértette. E pont bevégzése után a szellemi rokkanás elérése szempontjából, háromnegyed óra szünet alatt a közönség testileg táplálkozott a kedves, bájos és szolgálatkész unitárius asszonyok által készitett finom torták- és tésztákból, amelyekből befolyó jövedelem is szép összeggel gyarapitotta a jövedelmet. A jóllakott közönség szünet után Szabó Nusi és Bodóczy Irénke „magyar szóló" táncában gyönyörködött. Dsida Aladár nem nagy terjedelmü, de bájos hangjával és rutinos előadásával, ügyes kis bonvivántnak bizonyult több divatos operett-részlet előadása által.

Egy fejlődő és sokat igérő kis zongoramüvésznő, Deák Baba, kellemes játékával szórakoztatta a közönséget addig, amig fel nem lépett az előadói dobogóra, dobogó szivvel, a kis „izé kisasszony", Árkosi Etus, ki kellemesen csengő, csacsogó hangjával, ügyes előadásával lekötötte a figyelmet. A székek szélessége miatt nehezen fértek a zongorához Deák Baba, Hadnagy Györgyike és Nagy Emmus, de mikor aztán elhelyezkedtek és a billentyükhöz férkőzhettek, pompás és élvezetes zongora hatkezest játszottak. De bármily kedves is volt ez, a közönség nem felejtette el a sextettet és hiába tapsolt, az nemóban maradt. Ebbeli bánatában az ifjuság táncra perdült, vigan táncolt s bánata csak akkor fokozódott, midőn alig 1 órai tánc után a szigoru rendszabályok végét vetették a zenének, táncnak. Jelenvolt.

Pályázat énekvezéri állásra. 192/1931. sz. Unitárius püspök. Az *alsójárai* (jud. Turda) unitárius énekvezéri állásra pályázatot hirdetek. Pályázhatnak énekvezéri és tanitói oklevéllel biró férfiak. A megválasztandó énekvezér alkalom esetén az állami iskola magyar tagozatánál vagy a felekezeti isko'ánál tanitói állást nyerhet. A pályázó köteles az egyházközségben előre bemutatkozni és próbaéneklést tartani. A megválasztott énekvezérnek a törvényben előirt kötelessége mellett szerveznie kell dal- és ifjusági kört. — *Javadalma:* 1. Pénzfizetés havi előleges részletekben évi 24.000 L. 2. 8 kat. hold szántó és kaszáló, mely idővel növelhető. 3. Lakás: két szoba, konyha és szükséges melléképületek vagy esetleg hatezer leun tul nem terjedhető házbér. — A pályázat kellően fölszerelve (keresztlevél, iskolai bizonyitványok, szolgálati bizonyitvany) Lőrinczy Dénes espereshez (Torda) nyujtandó be f. évi ápr. 10-ig. Az állást május első felében el kell foglalni. Kolozsvár, 1931. március 2. *Dr. Boros,* püspök.

Gordon Sándor, angol unitárius egyházunk oszlopos, tudós tagja február hó 21-én Manchester városban elhunyt 90 éves korában. Aki visszaemlékezik az 1879-ben Székelykereszturt tartott zsinatra, emlékezik arra a két angol papra, akik ott megjelentek. Egyik a most elhunyt Gordon Sándor volt. Utolsó hivatalos működése a manchesteri Theologiai Akadémián volt 1889—1911-ig. Azt megelőzőleg papi szolgálatot végzett mindig városi gyülekezeteinkben. Emlékét unitárius egyháztörténeti tanulmányai és könyvei fogják őrizni. Legkiválóbb ismerője volt a XVI. és XVII-ik évszázak unitárius irodalmának s különösen Servetnek és Socinusnak. Erdélyi egyházunk iránt állandóan érdeklődött s közelebbről 1928-ban igen becses levélben fejezte ki rokonszenvét.

Szabad-e hazudni? Hogy kell bánni a hazug emberrel? Hazudni nem szabad, mert a hazugság olyan, mint a lopás, megfosztja a másik embert attól, amihez jussa van. Mindenkinek jussa van tudni, mi az igaz. Aki az igazat nem mondja — hazug, és megzavarja a társadalmi- és államrendet. Aki bátor megtenni valamely hitvány dolgot, legyen bátorsága azt meg is vallani. A hazug

ember mindig csal, ki kell zárni a társaságból, hogy annak ne árthasson, mert aki egyszer hazudik, ugy bele szokik, hogy végül: *„ugy hazudik, mintha olvasná!“*

Irodalom.

Egyházközségi lapok.

Unitárius Tudósitó. Kolozsvár. Szerkeszti: Szent-Iványi Sándor, lelkész. Corvin-nyomda.

Unitárius Hiradó. Brassó. Szerkeszti: Kovács Lajos, lelkész. Csiky Vilmos-nyomda.

Amint a fenti két cimből látszik, végre náluink is megindultak az egyházközségi lapok. Céljuk, hogy az egyházközség ügyeiről, istentiszteleteiről, társadalmi mozgalmairól a városban távol lakó hiveiket értesitsék, hézagpótló. Ma, amikor hiveink a város minden társadalmi megmozdulásában részt kell, hogy vegyenek, elengedhetetlenül szükséges, hogy saját egyházunk mozgalmairól és általános ügyeiről állandóan tudomást vegyenek. Az *Unitárius Tudósitó* 1928 karácsonyára jelent meg először, rendszeresen azonban csak 1930 áprilisától jelenik meg. Tartalma: vezércikk, pásztori levél, vagy felhivás valamilyen egyház-ügyben, istentiszteletek sorrendje, egyházközségi hirek, anyakönyvi adatok: születések, halálozások és esküvőkről, egyleti élet, ifjusági, nőszövetségi, Dávid Ferenc Egylet és Irodalmi Társaság mozgalmai, olyan egyetemes egyházi hirek, amelyek az egyházközségre vonatkoznak, stb. Az *Unitárius Hiradó* ugyanezeket tartalmazza, megtoldva még ügyes és hasznos kis cikkekkel, mint „Egyházközségünk szervezete“, „Mi történt mostanság“, stb. A *Hiradó* első száma 1930 decemberében jelent meg.

Tudomásunk van arról, hogy bár nem nyomtatott, de litografált, gépelt, vagy épen kézirásos kiadásban Lupény—Vulkán és Mészkő egyházközségeink is adnak ki hasonló értesitéseket hiveikhez, ifj. Lőrinczy Dénes és Balázs Ferenc szerkesztésében. Az egyházközségi lapok uj fejezetet jelentenek egyházunk sajtópropagandája történetében. Hisszük, hogy szép jövő vár a kezdeményezésekre.

Küldjétek gyermekeiteket minél tömegesebben a kereskedő és iparos pályára!

Minden kézirat Szent-Iványi Sándor szerkesztő cimére Cluj-Kolozsvár, Unitárius Kollégium küldendő

Kéziratokat nem adunk vissza!

Előfizetési ár: Egész évre 60 L. Magyarországra 90 L. Egyes szám ára 8 L. Akik a 60 L. egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitódij 1000 L. Minden pénz **Gálfi Lőrinc** egyleti pénztároshoz küldendő.

Nyomatott „Corvin“-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17